

Még nem unalmas, *ugye*?

– Még egyszer az *ugye* partikula kérdőmondati használatáról –

Molnár Cecília Sarolta (MTA NYTI)

Az előadásban a BUSZI-2 beszélt nyelvi korpuszban található *ugye*-használatokat elemzem - ezúttal az eldöntendő kérdő mondati használatokat helyezve a középpontba.

Kenesei-Vágó-Fenyvesi (1998) az *ugye* kérdő mondati használatáról megállapítja, hogy a partikula szórendileg szabad, és az általa kifejezett kérdés elfogult, azaz nem semleges (*leading question*). Gyuris (2009) felveti, hogy az *ugyé-s* kérdő mondatot utókérdésként (*tag question*) lenne érdemes kezelni, amelyben a partikula a kérdés elfogult voltát fejezi ki. Alberti-Kleiber (2014) szerint az *ugye* a kérdezőnek a pozitív válasz iránti elfogultságát fejezi ki.

- (1) a. Elmentél tegnap a buliba?
b. (*Ugye*) elmentél tegnap a buliba(, *ugye*)?
c. (*Ugye*) nem mentél el tegnap a buliba(, *ugye*)?

Az (1a) és az (1b) között tehát a fő különbség az, hogy utóbbiban a beszélő a pozitív választ preferálja a negatívval szemben, valamilyen előzetes elvárás vagy az adott szituációban hozzáférhető evidencia miatt. Tehát az *ugyé-t* tartalmazó kérdés elfogultságot fejez ki az egyik (az azonos polaritású) válasszal kapcsolatban, így jelentését tekintve hasonló az utókérdésekhez (vö. Ladd 1981; Reese 2007). Ugyanakkor az (1b-c) mondatok szintaktikailag csak részben mutatják az utókérdések általános struktúráját. Formailag jól elkülöníthető a kijelentő mondati mag (*anchor*) és a visszakérdező elem (*tag*), de a partikula mai, grammatizálódott alakjában nem látható mondat szerkezet, így a polaritása sem változhat.

Előadásom fő kérdései a következők: (1) Utókérdésnek tekinthető-e az *ugye* partikulát tartalmazó eldöntendő kérdés? (2) Hogyan adható meg a partikulát tartalmazó kérdés interpretációja a semleges eldöntendő kérdő mondatéhoz képest a Farkas-Bruce (2009) által vázolt *inquisitive* szemantika elméletét használva? (3) Egységesíthető-e ez az interpretáció a Gyuris (2009) által a kijelentő mondati *ugye*-használatokra adottal? (4) Hogyan jellemezhetőek azok a kontextusok, amelyekben az *ugyé-t* tartalmazó kérdés kielégítően használható?

Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolásához a BUSZI-2 korpuszból készített kérdésadatbázisomat fogom használni. Az adatbázisban a BUSZI-2 50 interjújának összes *ugye*-előfordulása szerepel az azt tartalmazó minimális kontextussal együtt. Az *ugyé-t* tartalmazó mondatokat és kontextusokat néhány kiemelt szempontból jellemeztem is (pl. szórend, válaszok polaritása). A korpusz adatainak áttekintése empirikus alapokat adhat a fenti kérdések megválaszolásához.

Alberti-Kleiber 2014. *ReALIS: Discourse Representation with a Radically New Ontology*.

Farkas-Bruce 2009. *On Reacting to Assertions and Polar Questions*.

Gyuris 2009. *Sentence-types, Discourse Particles and Intonation in Hungarian*.

Kenesei -Vago-Fenyvesi 1998. *Hungarian Descriptive Grammars*.

Ladd, D. R. 1981. *A first look at the semantics and pragmatics of negative questions and tag questions*.

Reese, Brian 2007. *Bias in Questions*.